

دشواریهای جوانان در ارتباط با خانواده

ابوالحسن بنی‌ساعی

این يك پژوهش موضعی است که دردانشگاه تهران صورت گرفته، شاید درنتیجی که بدست آمده حکم کلی نتوان کرد. اما آشکارا، گوشه‌هایی ازدشواریهای جوانان جامعه‌ی ما درروابستگی باخانواده بازمی‌تاباند. برای این پژوهش ازروش کرافورد Crawford استفاده شده که به‌دروش تکه‌های کاغذ، نیز نامیده می‌شود. روش تقریباً تازه‌گی دارد زیرا که ازسال ۱۹۴۸ برای جمع‌آوری اطلاعات به‌کار گرفته شده‌است. روش کرافورد به‌گفته‌ی دکترمحمد سام درکتاب تجزیه و تحلیل امور اداری، دارای دومی حله‌است: پیدا کردن مشکلات و یافتن راه‌حل برای آن مشکلات. با توجه به آن که روش، ضمن پژوهش نمایانده شده‌است، گفتگوی بیشتر پیرامون چگونگی کاربرد ضروری به‌نظر نمی‌رسد.

درآغاز به‌دانشجویانی که آمادگی خود را برای انبازی در پژوهش اعلام کرده بودند، یادآوری شد که در روش کرافورد برخلاف روشهای پرسشنامه و مصاحبه که برای گردآوری اطلاعات، پژوهشگر پیشاپیش پرسش‌ها را تنظیم و آماده می‌کند، همگی گروه در پژوهش مشارکت می‌ورزند و همگی تحقیق را به‌اتفاق آغاز و به‌اتفاق به‌نتیجه می‌رسانند، به‌این نحو که بدو مشکلات را در قالب پرسشها مطرح کرده و سپس به‌همان پرسشها پاسخ می‌دهند.

عنوان پژوهش: « دشواریهای جوانان در ارتباط با خانواده » بر تخته‌ی سیاه نوشته شد و دستیاران، برگه‌های سفید و يك اندازه را که آماده شده بود پخش کردند. نکات زیر نیز بر تخته‌ی سیاه نوشته و خوانده شد:

۱- لطفاً از ذکر نام خود، خودداری کنید.

۲- برای درج هر نظر، از يك برگ جداگانه استفاده کنید.

۳- مطلب را بالای کاغذ بنویسید.

۴- بر درازای کاغذ بنویسید، نه بر پهنای آن.

۵- ازمشورت و سخن گفتن بایکدیگر، بپرهیزید.

۶- هر مشکل را باوازی «چرا»، «چگونه»، یا «آیا» آغاز و مطرح کنید.

جمع پاسخهای رسیده، پس از شمارش به صدوسی و دو بالغ شد که با توجه به سی و پنج دانشجوی شرکت کننده در پژوهش (به استثنای دستیاران) نتیجه گرفته شد که هر دانشجوی در يك به چهارمشکل راعنوان کرده است با کمک دستیاران در يك بررسی کوتاه تشخیص داده شد که مشکلات عنوان شده را درشش بخش میتوان توزیع کرد. جدول زیر نمودار بخش های ششگانه و تعداد مشکلات عنوان شده در هر بخش است.

شماره ی ردیف	عنوان بخش	تعداد پاسخها
۱	تمصبات و پابندی خانواده به رسوم و سنتها	۶۷
۲	اختلافات خانوادگی و چگونگی های زندگی در خانه	۲۰
۳	دشواریهای تحصیلی	۵
۴	دشواریهای مالی	۲۳
۵	دشواریهای برگزیدن شغل	۴
۶	دشواریهای معاشرت، دوستی و زناشویی	۱۳

لازم به یادآوری است که در مجموع پاسخها، دو جواب به زمینه ی پژوهش مربوط نبوده است. برخلاف تذکرات بالا، در پنج برگ به جای درج يك مشکل، دو در يك برگ سه درج شده، درشش برگ پاسخها به جای آن که بر درازای کاغذ نوشته شود بر پهنای نوشته شده و در دو برگ در بیان مشکل جنبه ی سوالی منظور نشده است.

چنانکه در جدول بالادیده می شود، بیشتر دشواریهای جوانان با تعصب خانواده در حفظ سنتها و رسوم ارتباط میابد. دشواریهای مالی و اختلافات خانوادگی نیز از لحاظ انبازان در پژوهش واجد اهمیت است و فوجوابها در این دو مورد چشمگیر و قابل ملاحظه است.

پس از توزیع برگه ها، درشش بخش یاد شده، دشواریهای تکراری و مشابه در یکدیگر ادغام و در نتیجه جدول زیر استنتاج شد:

شماره بخش	شماره پرسش	عنوان پرسش	تعداد
۱	۱	تعدیل رسوم و سنت‌هاییکه مانع آزاداندیشی جوانان است	۴۲
۱	۲	ممانعت از استبداد و پافشاری پدریابرا در بزرگتر در پیشبرد عقیده‌ها و سلیقه‌ها	۳۷
۲	۱	جلوگیری از تبعیض میان فرزندان	۸
۲	۲	ممانعت از طرح اختلافات زندگی و زناشویی در حضور فرزندان	۳
۲	۳	استقرار هماهنگی و همسازی میان والدین و فرزندان	۳
۲	۴	پیش‌بینی جای مستقل برای فرزند در خانه	۶
۳	۱	ایجاد اعتماد در والدین به ضرورت تحصیلات عالی فرزندان	۲
۳	۲	چگونگی تحصیلات عالی در یک خانواده‌ی کم درآمد	۳
۴	۱	تعدیل احساس حقارت ناشی از کم پولی جوانها	۱۰
۴	۲	چگونگی تأمین استقلال مالی برای فرزندان	۱۳
۵	۱	جلوگیری از دخالت والدین در برگزیدن شغل مورد علاقه‌ی فرزند	۴
۶	۱	کاهش حساسیت والدین در مورد ارتباط فرزند با جنس مخالف	۶
۶	۲	تعدیل مخالفت والدین در انتخاب دوست از سوی فرزند	۳
۶	۳	ممانعت از دخالت والدین در ازدواج فرزندان	۴
جمع	۱۴	دشواریهای جوانان در ارتباط با خانواده	۱۳۰

در نخستین روز پژوهش، پس از گردآوری و تنظیم و گروه‌بندی پاسخها، با توجه به کمبود زمان پژوهش از چهارده مشکل مشخص و تعیین شده، سه مشکل برگزیده و عنوان شد. از انبازان در پژوهش (دانشجویان حاضر در جلسه) خواسته شد هر راه حلی را که بر این مشکل یاد شده مؤثر و نتیجه‌بخش میدانند روی برگه‌های جداگانه (که بین آنها پخش شد) بنویسند. از دانشجویان تقاضا شد: ۱- برای انعکاس هر راه حل از یک برگه‌ی جداگانه استفاده کنند ۲- به جای نوشتن پرسش، به ذکر شماره‌ی پرسش اکتفا کنند. ۳- برای یافتن بهترین راه حل، آنچه یکبار به ذهنشان می‌رسد روی کاغذ بیاورند. ۴- بایکدیگر مشورت و گفتگو نکنند.

روز دوم پس از سپاسگزاری از همکاری دانشجویان در پژوهش یازده مشکل باقی مانده نیز عنوان شد و برای پاسخ‌گویی به پرسش‌ها دقیقه وقت اختصاص یافت. شیوه کار چنان بود که مشکل بصورت و در قالب یک پرسش بر تخته نوشته می‌شد و تا پایان گردآوری پاسخ‌ها همچنان بر تخته باقی می‌ماند. در دومین روز پژوهش، تعداد دانشجویان از سی و پنج نفر بسی و سه نفر کاهش یافته بود (به استثنای دستیاران پژوهشگر)، ناگزیر یادآوری شد تنها کسانی در پژوهش شرکت کنند که در جلسه‌ی پیشین حضور داشته‌اند.

تعداد پاسخهای گردآمده، در ارتباط با هر مشکل، در جدول زیر نمایان است:

تعداد پاسخجو	تعداد پاسخ	شماره پرسش	
۳۵	۴۵	۱	روز اول
	۴۴	۲	
	۳۳	۳	
۳۳	۲۵	۴	روز دوم
	۳۵	۵	
	۳۲	۶	
	۳۰	۷	
	۳۴	۸	
	۳۳	۹	
	۳۲	۱۰	
	۳۵	۱۱	
	۳۲	۱۲	
	۲۸	۱۳	
۲۹	۱۴		

در بررسی پاسخهای بیشینه‌ی کوشش به کار رفت که پاسخهای نسبتاً شبیه و همانند در یکدیگر آمیخته‌شود. در برخی زمینه‌ها مانند نخستین پرسش: «چگونه می‌توان پابندی به رسوم و سنت‌هایی را که مانع آزاداندیشی جوانان است تعدیل کرد؟»، همسانی جوابها چشمگیر بود، حال آنکه در پاسخ پرسش: «چگونه می‌توان از دخالت والدین در برگزیدن شغل مورد علاقه‌ی فرزند جلوگیری کرد؟»، تنوع جواب‌ها جلب نظر میکرد. با توجه به آن که گروه واجد ویژگی‌های فردی و سرشار از گوناگونی سنی و خانوادگی و جنسی بوده است (توضیح آنکه سنین انبازان از بیست تا سی و پنج و دختران نزدیک به یکسوم پسران دانشجو بوده‌اند) تضاد میان جوابها برخلاف انتظار جلوه نمی‌کند. (از این تضادها برای تنظیم یک پرسشنامه در تکمیل این پژوهش می‌توان استفاده کرد و به زعم این پژوهشگر، پرسشنامه‌ای که به دنبال خواهد آمد، در جمع‌آوری اطلاعات پیرامون روابط جوان با خانواده، می‌تواند دارای کاربرد مؤثر باشد). در جدول بالا شماره‌های برابر پاسخ نشانه‌ی فراوانی و معرف تعداد پاسخهای مشابه است.

پرسش ۱: چگونه می‌توان پابندی به رسوم و سنت‌هایی را که مانع آزاداندیشی جوانان است تعدیل کرد؟ پاسخ ۱- هر نسلی زیر تأثیر پرورش والدین و گذشتگان قرار دارد و طبیعی است که خود را ملزم به حفظ این سنتها و انتقال آنها به نسل بعدی بدانند. از سوی دیگر فرزندان با علاقه‌ی به استقلال و آزاداندیشی و استفاده از نوشته‌های پیشاتازان و روشن‌اندیشان، به تکوین معتقدات خود می‌پردازند و میان تعصب خانواده در نگهداشت رسوم و سنتها و فرزندان در پیشبرد سلیقه‌ها و اندیشه‌ها تضاد آغاز می‌شود. این تضاد را به‌سادگی نمی‌توان از میان برداشت. (دنباله‌دارد)